Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 3 (2024) · “Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish dasturlarini moliyalashtirish tendensi... DOI: 10.5281/zenodo.24316879

билан активнинг баланс қиймати, агар мавжуд бўлса, ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

■ Асосий воситаларни қайта баҳолаш натижасида юзага келган Захира суммаси асосий восита обьектини фойдаланиш муддати тугагач, фойда ва зарарлар ҳисобварағини чеклаб ўтиб, тўғридан тўғри ҳисобот йилининг тақсимланмаган фойдаси ҳисобварағига ҳисобдан чиқарилади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. 2020 йилнинг 24 февралида эълон қилинган “Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига ўтиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ги 4611-сонли Ўзбекистон республикаси Президенти қарори.
2. Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси.2024 й
3. 10- сонл МҲХС (IAS). Асосий воситалар

МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТЛАРНИ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАРГА ЎТКАЗИШ ВА УНИНГ ИҚТИСОДИЁТГА ТАСИРИ

Салиев Баходир Комилович
ТДИУ доценти, и.ф.н.
Сатторалиев Толибжон
ТДИУ 2 курс талабаси

Аннотация: *Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 24 февралдаги “Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига ўтиш бойича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги № 4611 сонли қарорини бажарилишини кечиктирмасдан ортга сурмасдан бажарилиши, унинг бир қатор афзалликлари ва иқтисодиётимизни ривожланишига таъсирларини ўрганишга қаратилган.*

Таянч сўз ва иборалар: *Молия, стандарт, ҳисобот, экспорт, импорт, бухгалтерия, инвестиция, инфляция, ишсизлик, сармоя, самарадорлик, интегратсия, бизнес, товар, талаб, таклиф, бозор.*

Молиявий ҳисоботни миллий стандартлари (МҲХС)ни ҳалқаро стандартлари (ИФРС) га мослаштириш бир қанча афзалликларни бериши мумкин, жумладан:

a) Яхшиланган таққослаш: Халқаро стандартларга риоя қилиш турли мамлакатлардаги компанияларнинг молиявий ко'рсаткичларини солиштиришни осонлаштириши мумкин. Бу глобал савдо ва инвестицияларни осонлаштиради.
b) Аниқликнинг ошиши: Халқаро стандартлар компаниялардан батафсилроқ ва шаффоф молиявий ма'лумотларни тақдим этишни талаб қилади. Бу

Published: 17.05.2024
Cite this article: Салиев Баходир Комилович, Сатторалиев Толибжон (2024). Молиявий ҳисоботларни халқаро стандартларга ўтказиш ва унинг иқтисодиётга тасири. Emro Science and Education, 1(3). https://doi.org/10.5281/zenodo.24316879
© 2024 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

компаниянинг ҳақиқий молиявий манзарасини акс эттирувчи аниқроқ молиявий ҳисоботларга олиб келиши мумкин.

c) Ишончлиликни ошириши: Халқаро миқёсда тан олинган стандартлардан фойдаланиш шаффофлик ва аниқлик мажбуриятини билдириш ва жаҳон миқёсида қабул қилинган илг'ор тажрибаларга мослашиш орқали молиявий ҳисоботларнинг ишончлилигини ошириши мумкин.

d) Хавфларни яхшироқ бошқариш: Яхши тайёрланган молиявий ҳисобот манфаатдор томонларга компаниянинг молиявий аҳволи ҳақида муҳим ма'лумотларни тақдим этиши ва потентсиал хавфларни аниқлашга ёрдам бериши мумкин.

e) Харажатларни тежаш: Халқаро стандартларни қабул қилиш ҳисобот бериш жараёнларини соддалаштириш ва турли юрисдиктсиялар ёки манфаатдор томонлар учун бир нечта молиявий ҳисоботларга бо'лган эҳтиёжни камайтириш орқали молиявий ҳисоботларни тайёрлаш харажатларини камайтириши мумкин.

Умуман олганда, халқаро молиявий ҳисобот стандартларини жорий этиш молиявий ма'лумотни ишончли, таққосланадиган ва шаффоф бо'лишига ёрдам беради, натижада инвестиция қарорлари то'г'рисида ко'проқ ма'лумотга эга бо'лади ва глобал молиявий бозорларни мустаҳкамлайди.

Бизнинг фикримизча, Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларини жорий этиш жараёнида барча ривожланган давлатлардаги каби кенг қо‘лланилаётган усулларни шаклларни, то‘ла ва то‘лиқ қабул қилиш мақсадга мувофиқ бо‘лар эди, Масалан О‘збекистон ҳудудида тақиқланган бартер муомалалари вексел ва қимматбаҳо қоғ‘озлар билан бог‘лиқ муомалалар ва бошқаларга рухсат берилиши.

О'збекистон ҳудудида тақиқланган бартер операцияларига қо'йилган тақиқни бекор қилишнинг ба'зи потентсиал афзалликлари ҳам мавжуд. Хусусан, у кичик бизнес ёки қишлоқ жойларда фаолият юритувчи ан’анавий молиявий хизматлардан фойдаланишда қийналаётган корхоналар учун айирбошлаш воситаси бо‘лиши мумкин. Бартер операциялари барқарор валюта ёки фаолият юритаётган молиявий тизимга таянмайдиган муқобил айирбошлаш воситасини тақдим этиши мумкин.

Шунингдек, у бошқа ҳолларда транзактсиялар билан шуг'уллана олмайдиган корхоналар о'ртасидаги савдони ривожлантириши мумкин. Масалан, кичик фермер нақд пулга таянмасдан, ўз маҳсулотларини маҳаллий ҳунарманд билан керакли маҳсулот ёки хизматларга алмаштириши мумкин.

Бартер операцияларига қо'йилган тақиқни бекор қилиш иқтисодиётда инновациялар ва ижодкорликни ривожлантириши мумкин. Корхоналар товарлар ва хизматларни алмашишнинг янги ва ижодий усулларини топишга кўпроқ рағбатлантирилиши мумкин, бу эса янги бизнес моделлари ва иқтисодий ўсишга олиб келиши мумкин.

Бизнинг фикримизча, макроиқтисодий беқарорлик шароитидан чиқиш ва макроиқтисодий барқарорликга эришиш учун ҳам аввало молиявий ҳисоботни халқаро стандартларига о'тказиш керак ва бу иқтисодий ўсишга ёрдам беради.

Биринчидан, у молиявий ҳисоботларнинг аниқлиги ва ишончлилигини ошириши мумкин бо'лган мамлакатлар ва компаниялар бо'йлаб молиявий ма'лумотларнинг шаффофлиги ва солиштирилишига ёрдам беради. Бу инвесторлар ва бошқа манфаатдор томонларга оптимал қарорлар қабул қилишда ёрдам беради ва молиявий фирибгарлик ёки нотўғри бошқарув хавфини камайтиради. Юқорида айтиб ўтилганидек ҳисоботларни аниқ, шаффоф ва тушунарли тузилганлиги инвесторларни ўзига жалб қилади ҳамда инвесторларга оптимал қарорлар қабул қилишга ёрдам беради.

Иккинчидан, халқаро стандартларни қабул қилиш мамлакат молиявий ҳисобот тизимининг ишончлилигини ошириши ва инвесторларнинг ишончини ошириши мумкин, бу эса хорижий инвестицияларни жалб қилади ва иқтисодий о'сишга ёрдам беради.

Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлар асосида тузилиши эса улардаги ахборот ёрдамида молиявий таҳлилларни амалга ошириш ва иқтисодиётни таҳлил қилишни осонлаштиради. Бу эса молиявий ресурсларни тўлақонли бошқариш имконини беради.

Халқаро стандартларга ривоя қилиш молиявий ҳисоботлар узлюксизлик ва транспаренсияни оширади. Шундай қилиб, молиявий тизимнинг ислоҳотларини мустаҳкамлашга ёрдам беради ва молия ходимлари билан фуқаролар ортасидаги ишончни оширади ва ишончсизликни камайтиради.

Ниҳоят, халқаро стандартлардан фойдаланиш турли мамлакатларда турли бухгалтерия талабларига риоя қилиш харажатлари ва мураккабликларини камайтириш орқали трансчегаравий савдо ва инвестицияларни осонлаштириши мумкин. Бу халқаро иқтисодий интегратсияни ривожлантиришга ёрдам беради ва молиявий юқумли ёки беқарорлик хавфини камайтиради.

Халқаро иқтисодий интегратсия ривожланганса бир нечта мамлакатларнинг иқтисодий шартномалар ёки келишувлар орқали о'заро иқтисодий алоқаларни о'рнатиш ва мустаҳкамланади. Бу, савдо, сармоя, хизматчилик ва бошқа соҳаларда мамлакатлар о'ртасидаги иқтисодий ҳамкорликни кенгайтиришни мақсад қилади. Халқаро иқтисодий интегратсия орқали мамлакатларнинг о'заро савдо-муомалалари, инвестициялар, технологиялар о'сишини та'минлаш, о'заро иқтисодий муҳитни янада о'рганиш ва о'сиш имкониятини яратишга интилади.Халқаро иқтисодий муносабатлар йўлга қўйилганда эса, ўзаро олди сотди яни Экспорт ва Импорт ривожланади.

Экспорт ва импорт, иқтисодий фаолиятнинг асосий хусусиятларидан ҳисобланади. Экспорт - бир мамлакатнинг маҳсулотларини бошқа мамлакатларга сотишдир, импорт эса бошқа мамлакатлардан маҳсулотларини олиб келишдир. Бу мамлакатлар о'ртасидаги савдо-алмаштириш фаолиятининг асосий қисмларидир. Экспорт даромад олиш учун бир манба сифатида ишлайди, Импорт эса мамлакатнинг савиясини ошириш учун ва мамлакатдаги қо'шимча талабларини қондириш учун хизмат қилади. Бу иқтисодий жараёнлар мамлакатларнинг иқтисодий ривожланишига муҳим та'сир қилади ва глобал иқтисодиятнинг қисмларидан биридир.

Мамлакатда Экспортни ривожлантириш, бунда мамлакатдаги ишлаб чиқариш ҳажмини ортишига олиб келади ҳамда ишлаб чиқарилган маҳсулотларни сифатини янада яхшиланишига туртки бўлади. Ишлаб чиқариш ҳажми ошганидан сўнг бўш иш ўринлар яратилади ва иш билан таминланганлар сонини кўпайишига, ишсизликни эса камайишига, олдини олишга замин яратади. Шу билан биргаликда айтиб ўтиш лозимки ишсиз аҳолини иш билан таминланганидан сўнг аҳолини ижтимоий ҳаёт кечириш шароити яхшиланади, аҳолини даромади ошади ва бозордаги товарларга эҳтиёжҳам тўғридан тўгри ортади ва бунинг натижасида бозордаги ишлаб чиқарилган товарларга талаб ортади ва талаб ортгандан сўнг таклифҳам талабга тўғри мутаносибликда ортиши рўй беради бунда эса талаб ва таклиф қонуни юзага келади.Талаб (яни бозордаги харидор) кўпайса таклиф (бозордаги ишлаб чиқарилган тайёр маҳсулот) тўғри мутаносибликда ортади, Таклиф(бозордаги ишлаб чиқарилган тайёр маҳсулот) ортса талаб (яни бозордаги харидор) тескари мутаносибликда камаяди. Талаб ва таклиф бозорнинг асоси ҳисобланади, талаб ва таклиф тенг бўлганда бозор мувозанати вужудга келади.

Импорт эса мамлакатнинг иқтисодиётига қисқача вақт ичида катта та'сир қиладиган муҳим жараёндир. Импорт билан мамлакатга келиб тушадиган маҳсулотлар ва хизматлар, o'з мамлакатимизда исте'мол қилинадиган, ишлаб чиқаришга ёрдам берадиган ва исте'молчиларимиз учун зарурий бo'лган маҳсулотлардир.

Импортнинг иқтисодиётга тасири бир неча ё'налишда ко'ринади. Импорт мамлакатнинг савиясини ошириш, маҳсулотлар ва хизматлар портфели кенгайтириш ва ҳар бир сектор учун зарур материалларни та'минлашга имкон беради. Бу эса ишлаб чиқариш соҳасини ривожлантириш, инновацияларни қo'ллаб-қувватлаш ва янги иш o'ринларини яратиш имконини очади.

Импорт мамлакатнинг иқтисодий тараққиётида муҳим рўл o'йнайди. У мамлакатга қo'шимча ресурслар, инновация ва технологиялар, сифатли маҳсулотлар ва хизматлар та'минлайди. Импортнинг ривожланиши учун изчил стратегиялар, сифатли шартномалар билан ҳамкорлик ва мамлакатнинг иқтисодий муҳитига та'сир қиладиган иқтисодий соҳаларни ривожлантириш зарур. Шунингдек, импорт хорижий валютага эга бo'лиш имконини беради ва мамлакатнинг валюта тулов балансини та'минлашга ёрдам беради. Бу эса хорижий капитални мамлакатга жалб этиш ва экспорт ривожланишини оширишга имкон беради.

Хулоса.

Молиявий ҳисоботни халқаро стандартларга ўтказиш молия соҳасидаги ишларни янада ривожлантиради ва ишлаб чиқариш, инвестициялар ва бизнес фаолияти уюшмаларини ко'плаб ма'мурий органларни бог'лашга имкон беради. Шунингдек молиявий ҳисоботларни ишончли, тўлиқ, очиқ, шаффоф ва узлюксиз бўлишини таминлайди. Бунинг натижасида, кўплаб мамлакатлар билан иқтисодий муносабатларни йўлга қойишимизга имкон яратилади.

Фойдаланилган адабиётлар.

1. Дусмуратов Р.Д., Ризаев Н.К., Назаров Х.Ҳ–Молиявий ҳисобот ва аудитнинг халқаро стандартлари / Ўқув қўлланма – Т.: «», 2020 – б.
2. Б.А.ХАСАНОВ ва бош. Бухгалтерия ҳисоби, Т.: 2020. – 1025 б.
3. Каримов А, Ибрагимов А, Ризаев Н. Халқаро молиявий ҳисобот стандартлари. Дарслик. - Т.: ТМИ. «Iqtisod-Moliya», 2020 й. - 392 б.
4. Kuljonov O., Xusinov I., Jumanazarov S. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. O’quv qo’llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –237 b.

AGROBIZNESNI INNOVASION RIVOJLANTIRISH LOYIH ALARINI MOLIYALASHTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI

Tuychiyev Abduraxmon G‘ofurovich,
TDIU dotsenti

Annotatsiya. ***Annotatsiya:*** *Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida agrobiznesni tashkil etish va sohaning qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishidagi roli hamda agrobiznesni innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslari o‘rganilgan.*

Kalit so‘zlar: *agrobiznes, boshqarish, oziq-ovqat xavfsizligini, agrosanoat integratsiyasi, klaster modeli, infrastruktura, erkin iqtisodiy zona, mahsulotlar eksport geografiyasi, innovatsiyalar transferi va b.q.*

Agrobiznes hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda katta ahamiyatga ega bo‘lib, mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda asosiy rolni o‘ynaydi. Shu sababli bugungi kunda, sohani zamonaviy innovatsion texnologiyalar bilan ta’minlash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va ushbu sohani moliyaviy resurslarga bo‘lgan talabini qondirish eng dolzarb vazifalaridan biridir. Chunki, aholini toza-ekologik oziq-ovqat maxsulotlari bilan ta’minlash masalalarini ichki kuchli va zaif tomonlarini ham, tashqi imkoniyatlari va havf-xatarlarini ham har tomonlama chuqur o‘rganishni taqozo etmoqda. Aynan ana shu masalalarni hal etilishida agrobiznes sub’ektlarini innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslarini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xorij mamlakatlari bo‘yicha amalga oshirilgan bibliografik tahlil asosida innovatsiyalar va innovatsion faoliyat sohasidagi nazariy qarashlar, metodologik bazis va rivojlanish tendensiyalariga xissa qo‘shgan xorijlik olimlar qatoriga, masalan, quyidagilarni kiritish mumkin: J.Madsen, R.Solow, P.Draker, N.Menkyu, Y.Shumpeter, Sh. Groh, J.Hauschildt, S.Salomo va S.Chepel.

Xorij mamlakatlaridagi mavjud nazariy-metodologik bazisni asosan endogen, va yarim endogen innovatsion iqtisodiy o‘sish hamda R&D (*Research and Development*) va inson kapitalini rivojlantirish modellari tashkil etadi. R.Solou modeli barqaror sharoitlarda aholi sonining ko‘payishini va texnologik taraqqiyot(progress)ning umumiy iqtisodiy o‘sishga va ishlab chiqarish sur’atlarini